

הרב אליהו קב

בשר של איסור שבשלו בחלב

האם חל איסור בב"ח.

בגמרא חולין (קיג, ע"ב) אתמר המבשל חלב בחלב רבי אמי ורבי אסי חד אמר לוקה וחד אמר אינו לוקה וכו', לא דכו"ע אין איסור חל על איסור, אאכילה דכו"ע לא פליגי דלא לקי כי פליגי אבישול וכו'. וכן פסק הרמב"ם בהל' מאכלות אסורות פ"ט ה"ו וז"ל: "אבל המבשל בשר מתה או חלב וכיוצא בהן בחלב לוקה על בשולו ואינו לוקה על אכילתו משום בשר בחלב, שאין איסור בשר בחלב חל על איסור נבילה או איסור חלב, שאין כאן לא איסור כולל ולא איסור מוסיף ולא איסור בת אחת" עכ"ל.

ויש לעיין באופן שהבשר אסור כמו נבילה או חלב דלא חל איסור בב"ח על איסור נבילה וכדו', האם בכה"צ גם החלב לא נאסר או דהחלב כיון שהיה היתר חל עליו איסור בב"ח. ויעויין ב"תפארת יעקב" בסוגיה שהעיר בדין זה והקשה דמסברא נראה דהחלב נאסר מבשר בחלב אף דהחלב נאסר ע"י בליעת בשר אסור של נבילה או חלב, אך אין זה עצמותו של איסור רק שנאסר ע"י טעם כעיקר שנבלע בו, אבל ע"י בשול בשר וחלב נעשה החלב עצמותו של איסור. והוסיף לא מיבעיא אם תיכף בתחילת הבישול חל איסור בב"ח אם כן באו שני האיסורים בבת אחת, אלא אפילו נימא דלאיסור בב"ח בעינן בישול כל צרכו כדמשמע ברש"י (קח, ע"ב) או בישול כמאכל בן דרוסאי דהיינו שליש בישולו, וא"כ חל קודם איסור נבילה שנבלע מיד בתחילת הבישול ע"י חום, בכ"ז מסברא אינו מעכב ושפיר חל איסור בב"ח על החלב בעצמו וכנ"ל, עיי"ש באריכות. (מה שרצה לחדש דאין חיוב עד שיאכל מהבשר ומהחלב הוא דבר פלא לכאורה).

ובחי' רע"א על ביצה מערכה ז' כתב דרק למ"ד טעם כעיקר דרבנן חל איסור בב"ח על החלב אע"פ שיש בו טעם נבילה או חלב, אבל למ"ד טעם כעיקר דאורייתא אין איסור חל על איסור אע"פ שכל האיסור הוא רק משום הטעם. וצ"ל לכאורה דס"ל דבטעם כעיקר הכל נעשה איסור ודלא כמ"ש התפא"י דלעיל. ולשיטת הראב"ד דס"ל דטע"כ אין הפירוש שטעם האיסור כיון שהוא מורגש הוי כהוכר האיסור ואינו בטל, אלא דהתורה אסרה דבר שיש בו טעם של איסור. ולפי זה שפיר הוי איסור על כל החלב בגלל הטעם (אף דלענין היתר מצטרף לאיסור תלוי בפלוגתא) ואין איסור בב"ח חל על איסור. והקשה הרע"א אמאי פסק הרמב"ם דאינו לוקה באכילת הבשר משום בב"ח, והרי יש כאן איסור כולל ומיגו דחל איסור בב"ח על החלב לשיטת הרמב"ם דטעם כעיקר דרבנן, יחול ג"כ איסור בב"ח על הבשר נבילה. ותירץ דסיבת האיסור על החלב אינה סיבת האיסור של הבשר, שהרי הבשר נאסר ע"י טעם החלב שנבלע בו והחלב נאסר ע"י טעם הבשר שנבלע בו. ולפיכך אין שייך לומר איסור כולל ומיגו דחל איסור על החלב כשנכנס בו טעם הבשר יחול גם על הבשר, שהרי הם שתי סיבות נפרדות. וכן במבשל בשר שחוטתו ובשר נבילה בחלב בבת אחת לא שייך לומר איסור כולל ומיגו דחל איסור בב"ח על הבשר שחוטתו יחול גם על

הבשר נבילה, שהרי גם בזה הם שתי סיבות נפרדות. דהחלב שנכנס ונבלע בשחוטה ואוסרו אינו נכנס לבשר נבילה אלא חלב אחר נכנס, ובב' ענינים לא מקרי איסור כולל עכ"ד, עיי"ש עוד באריכות. ומשמע דשיטת הגרע"א בדעת הרמב"ם הא דאינו לוקה על אכילתו, היינו דוקא האוכל הבשר נבילה אינו לוקה משום בבי"ח אבל החלב באמת נאסר. ולכאורה לשיטת הרמב"ן בסוגיה דני"ט בר נ"ט דאין נאסרים עד שיתנו טעם זה בזה י"ל כיוון שהבשר נבילה לא נאסר ע"י החלב משום דאין איסור חל על איסור, ואף הבשר הבלוע בחלב לא חל עליו איסור בבי"ח שהרי הוא אסור מהתורה, א"כ גם החלב אינו בדין להאסר שהרי בעיני שיאסרו זה את זה. וכיון שהחלב אינו יכול לאסור הבשר משום איסור דרביע עליה גם הוא אינו נאסר.

וגם הגאון רבי אלחנן וסרמן זצ"ל כתב כן ב"קובץ שיעורים" ח"ב בסוגיין, וציין לדבריו ב"קובץ הערות" על יבמות סימן ל"ב אות ב' (וסימן ל' אות ז' וסימן ס"א אות ד'). ובזה כתב שם לישיב קושית רע"א הנ"ל אמאי לא חל איסור בבי"ח בכלל, ומפני דגם החלב בעצמו לא נאסר לשיטת הרמב"ן הנ"ל. והוסיף עוד דלא שייך לומר שיחול איסור גם על החלב וגם על הבשר ע"י כולל ושפיר הוי אוסרים זה את זה, דאדרבא כיון שלא חל איסור על הבשר גם על החלב לא חל, דבשביל כולל צריך סיבת האוסר על האחד מצד עצמו - כך נראה כוונתו שם.

עוד כתב שם דכל זה ניחא לשיטת הרמב"ם דהא אין איסור חל על איסור היינו דלא חל כלל איסור, ולא רק לענין מלקות לא חל האיסור אלא לגמרי לא חל. והוכיח דכן היא שיטת הרמב"ם בפירוש המשניות בפ"ג דכריתות בנקודה הנפלאה, דס"ל שם דלא חל איסור הנאה על הנבילה במקום שאין איסור אכילה כיוון דלא חל לחצאין, וע"כ דס"ל דלא חל איסור על איסור כלל. אבל למקצת פוסקים דס"ל דחל איסור ורק לענין מלקות אמרינן דאין איסור חל על איסור, ודאי חל איסור על הבשר נבילה ועל החלב, ולפי זה יתכן דהחלב נאסר אף למלקות.

ונמצא עוד כדוגמת זה גם בשו"ת חת"ס ריש סי' צ"ב, שהקשה אמאי אינו לוקה האוכל כזית חלב, נהי דאתרבא (חלב) לא חייל איסורא עכ"פ איסור בבי"ח איכא אלא דלא חייל וכי משכח רווחא חייל ודאמרינן בשבועות (דף כ"ז:): חיובא הוא דליכא וכי ע"כ. ומשמע מלשונו דאם נפרש דאין איסור חל על איסור היינו דבכלל לא חל איסור שפיר י"ל דלא חל כלל איסור בבי"ח, שהרי בעיני שיאסרו זה את זה ואם הבשר וטעם הבשר לא נאסר מהחלב גם החלב לא נאסר מן הבשר דשניהם יחד יוצרים את האיסור. וכל קושיתו רק אם נימא דחל איסור אלא דאינו חייב וכי משכח רווחא חייל עיי"ש. (ויעויין עוד בפמ"ג בפתחה שדייק מהרמב"ם שם כקובץ שיעורים הנ"ל דלא חל איסור כלל. והביא את הגמרא ביבמות (דף ל"ג): דלחד שינויא חל איסור ונפק"מ לקוברו בין רשעים גמורים).

ותירץ ה"חתם סופר" זצ"ל: "י"ל נהי דלא קיי"ל כס"ד דשיס גדי אסרה תורה ולא חלב אלא גם על החלב לוקה בפני עצמו, אבל עכ"פ עיקר איסורא הוא הגדי והיכא דליכא גדי ליכא לאו בחלב" עכ"ל. וכדבריו ממש כתב גם "התפארת יעקב" בסוגיין בתירוץ השני עיי"ש.

נמצא שיטת האחרונים הנ"ל, הקובץ שיעורים חתם סופר והתפארת יעקב דלא כרע"א, כיון דלא חל איסור בבי"ח על הבשר גם על החלב לא חל או דלא חל כלל איסור או לענין מלקות, אעפ"כ בבישול לוקה כמו שפסק הרמב"ם. נמצא לשיטתם דבר חידוש, דיתכן איסור בישול בשר וחלב אף דאין בהם כלל איסור בבי"ח באכילה ובהנאה, וע"כ דעצם מעשה הבישול הוא איסור ותועבה (ולא כשיטות דבישול נאסר משום הרחקה לאכילה). ולפי"ז אף חלב טריפה בבשר נבילה יהיה אסור לבשל וילקה מהתורה, אף דודאי לכוי"ע לא חל איסור בבי"ח לא על החלב ולא על הבשר, וצ"ע.